

BENEDIKT XVI.

Čovjekova duboka čežnja za Bogom

*Papina kateheza na općoj audijenciji
u srijedu 7. studenoga 2012.*

Draga braćo i sestre, naše zajedničko promišljanje u ovoj Godini vjere danas nas dovodi do razmatranja jednog zadivljujućeg aspekta ljudskog i kršćanskog iskustva: čovjek nosi u sebi tajanstvenu čežnju za Bogom. Katekizam Katoličke Crkve, na vrlo znakovit način, započinje upravo slijedećom tvrdnjom: "Čežnja za Bogom upisana je u čovjekovo srce, jer je od Boga i za Boga stvoren. Bog nikada ne prestaje čovjeka privlačiti sebi. Samo će u Bogu čovjek pronaći istinu i blaženstvo za čime neprekidno traga" (br. 27).

Takva jedna tvrdnja, koja je i danas u mnogim kulturama opće prihvaćena, malne očita, mogla bi naprotiv zvučati kao provokacija u zapadnoj, sekulariziranoj kulturi. Mnogi bi naši suvremenici mogli naime prigovoriti da ni najmanje ne osjećaju tu čežnju za Bogom. Za široke slojeve društva on nije više ono čemu se nadaju i žele, koliko više stvarnost koja ljude ostavlja ravnodušnima, o kojoj se ne vrijedi potruditi čak ni izjasniti. Zapravo, ono što smo definirali kao "čežnja za Bogom" nije potpuno iščezla i još se i danas, na mnogo načina, očituje u čovjekovu srcu. Čovjek u svojoj čežnji stremi uvijek određenim konkretnim dobrima, koja su često sve drugo samo ne duhovna, no ipak se susreće s pitanjem što je uistinu Dobro, nalazi se pred nečim što je drukčije od njega, što čovjek ne može graditi, već je pozvan prepoznati. Što je to što uistinu može zadovoljiti tu čovjekovu čežnju?

U svojoj enciklici *Deus caritas est* (Bog je ljubav) pokušao sam analizirati kako se takav dinamizam ostvaruje u iskustvo ljudske ljubavi, koje se u našem dobu lakše percipira kao zanos, izlaženja iz samoga sebe, kao prostor u kojem čovjek opaža da je obuzet željom koja ga nadilazi. Muškarac i žena po ljubavi doživljavaju na nov način, zahvaljujući jedno drugom, veličinu i ljepotu života i stvarnosti. Ako to što doživljavam nije jednostavno iluzija, ako doista želim dobro drugom kao nešto što vodi dobru mene samog, tada se moram biti spreman decentrirati, staviti se u njegovu službu, sve do odricanja od samoga sebe. Odgovor na pitanje o smislu iskustva ljubavi povezan je sa čišćenjem i ozdravljenjem vlastite volje, koje zahtijeva samo dobro koje se želi drugome. Potrebno se u tome vježbati, jačati, pa i ispravljati, da bi to dobro doista bilo željeno.

Početni se zanos tako pretvara u putovanje, "trajno izlaženje iz vlastitoga 'ja' zatvorenog u samoga sebe prema njegovu oslobađanju kroz sebedarje i upravo tako prema istinskom pronalaženju samoga sebe, štoviše prema otkrivanju Boga" (*Enc. Deus caritas est*, 6). Zahvaljujući tome čovjek će moći sve dublje upoznavati onu ljubav koju je u početku iskusio. Ujedno će sve jasnije nazrijeti također misterij koju ona predstavlja: ni ljubljena osoba, naime, ne može utažiti želju koja prebiva u čovjekovu srcu, štoviše, što je ljubav prema drugom autentičnija, to zornije izbija na vidjelo pitanje o njezinu izvoru i njezinu određenju, o mogućnosti da ona traje zauvijek. Dakle, iskustvo ljudske ljubavi krije u sebi snagu koja čovjeka potiče izdići se iznad samoga sebe, to je iskustvo dobra koje ga navodi da izađe iz samoga sebe i suoči se s misterijem kojim je obavijen čitav život.

Slična bi se razmišljanja mogla također iznijeti u vezi ostalih ljudskih iskustava, kao što su prijateljstvo, doživljaj ljepote, ljubav prema znanju: svako dobro koje čovjek iskusi pruža se prema misteriju koji obavlja samog čovjeka; svaka želja koja se javlja u ljudskom srcu postaje odjek temeljne čežnje koja nije nikada potpuno zadovoljena. Nema sumnje da se iz te duboke čežnje, koja krije u sebi također nešto zagonetno, ne može izravno prispijeti vjeri.

Čovjek, u konačnici, poznaje dobro ono što ga ne ispunjava, ali ne može zamisliti ili opisati ono što bi mu dala iskusiti ona sreća za kojom čezne u svom srcu. Ne može se poznavati Boga polazeći samo od čovjekove želje. S te točke gledišta ostaje misterij: čovjek je tražitelj Apsolutnog, za njime traga malim i nesigurnim koracima. Međutim, već samo to iskustvo čežnje, "nemirno srce" kako ga je nazivao sveti Augustin, je vrlo značajno. Ono nam potvrđuje da je čovjek, u svojoj dubini, religiozno biće (usp. Katekizam Katoličke Crkve, 28), "Božji prosjak". Mogli bismo reći zajedno s Pascalom: "Čovjek beskrajno nadilazi čovjeka" (Misli, izd. Chevalier 438; izd. Brunschvicg 434). Oči raspoznaju predmete kada ih prosvjetljuje svjetlo. Otud želja da se upozna samo svjetlo, koje obasjava stvari ovoga svijeta i s njima pobuđuje osjećaj ljepote.

Moramo zato smatrati da je moguće i u našem dobu, na prvi pogled tako nesklonom i neosjetljivom za transcendentalnu dimenziju, otpočeti hod prema autentičnom smislu života, koji pokazuje kako dar vjere nije apsurdan i iracionalan. Bilo bi od velike koristi, u tu svrhu, promicati svojevrstu pedagogiju čežnje, bilo u onih koji još uvijek ne vjeruje bilo u onih koji su već primili dar vjere. Ta pedagogija obuhvaća bar dva aspekta. Prvi je naučiti ili ponovno naučiti uživati u istinskim životnim radostima. Ne proizvode sva zadovoljstva u nama isti učinak: neka ostavljaju pozitivan trag, kadra su unijeti mir u čovjekov duh, čine nas aktivnijima i velikodušnijima. Druga, naprotiv, nakon početnog svjetla, kao da iznevjere očekivanja koja su pobudila i katkad ostavljaju iza sebe gorčinu, nezadovoljstvo ili osjećaj praznine. Učiti od najranije dobi kušati prave radosti, u svim područjima života – obitelji, prijateljstvu, solidarnosti sa onima koji trpe, odricanju od samoga sebe radi služenja drugome, ljubavi prema znanju, umjetnosti, prirodnim ljepotama –, sve to znači jačati duhovno zadovoljstvo i stvarati djelotvorna antitijela protiv banalizacije ili duhovnog srozavanja koji su danas uzeli maha. I odrasli trebaju ponovno otkriti te radosti, željeti autentične stvarnosti, čisteći se od osrednjosti u kojima se mogu naći zarobljenima. Postat će tada lakše napustiti ili odbaciti sve ono što se, premda je naizgled privlačno, zapravo pokazuje beživotnim, izvorom navike a ne slobode. I time će izbiti na vidjelo čežnja za Bogom o kojoj govorimo.

Drugi aspekt, koji ide ukorak s prethodnim, je da se nikada ne smijemo zadovoljiti s postignutim. Upravo su istinske radosti kadre osloboditi u nama onaj zdravi nemir koji nas navodi da budemo zahtjevniji – da želimo uzvišenije, dublje dobro – i ujedno jasnije shvatimo da ništa što je ograničeno ne može ispuniti naše srce. Naučit ćemo tako težiti, razoružani, onom dobru koje ne možemo izgraditi ili si priskrbiti vlastitim snagama i ne dati se obeshrabriti naporom ili preprekama koje dolaze od naše grešnosti.

U vezi s tim, ne smijemo međutim zaboraviti da je dinamizam čežnje uvijek otvoren otkupljenju. Pa i onda kada se zaputi stranputicom, kada trči za umjetnim rajevima i čini se da gubi sposobnost da teži pravom dobru. Ni u ponoru grijeha u čovjeku se ne gasi ona iskra koja mu omogućuje prepoznati pravo dobro, kušati ga i započeti tako ponovni uspon, na kojem mu Bog, darom svoje milosti, neće nikada uskratiti svoju pomoć. Svi, uostalom, trebamo proći taj put čišćenja i ozdravljenja te čežnje. Mi smo putnici prema nebeskoj domovini, prema onom punom, vječnom dobru koje nam nitko neće moći oduzeti. Nije riječ, dakle, o gušenju čežnje koja je u čovjekovu srcu, već o njezinu oslobađanju, kako bi mogla postići svoj pravi domet.

Kada se u toj čežnji otvori prozor prema Bogu, to je već znak prisutnosti vjere u duši, vjere koja je Božja milost. Isti je Augustin govorio: "Sa očekivanjem, Bog produbljuje našu želju, sa željom širi duh i šireći ga čini ga sposobnijim" (Komentar na Prvu Ivanovu poslanicu, 4, 6; PL 35, 2009.).

Osjećajmo se na tome putovanju braćom svih ljudi, suputnicima i onih koji ne vjeruju, onih koji su u traganju, onih koji dopuštaju da ih snaga vlastite čežnje za istinom i dobrom potiče na propitkivanje. Molimo, u ovoj Godini vjere, da Bog pokaže svoje lice svima onima koji ga traže iskrena srca. Hvala!